

Co-funded by
the European Union

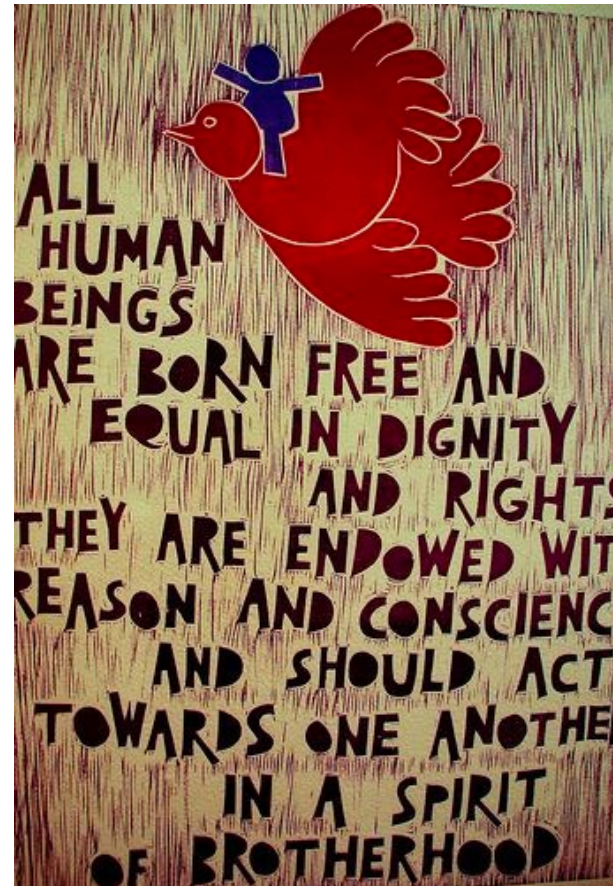
Varstvo temeljnih pravic v EU

Dr. Petra Weingerl

Več ravni varstva temeljnih pravic v DČ EU

- nacionalna
- supranacionalna
- mednarodna

Lizbonska pogodba

Člen 2 PEU

Unija temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin. Te vrednote so skupne vsem državam članicam v družbi, ki jo označujejo pluralizem, nediskriminacija, strpnost, pravičnost, solidarnost ter enakost žensk in moških.

Lizbonska pogodba

Člen 49 PEU

Vsaka evropska država, ki spoštuje vrednote iz člena 2 in si prizadeva za njihovo spodbujanje, lahko zaprosi za članstvo v Uniji. ...

Rule of law: new mechanism aims to protect EU budget and values

Člen 1

Predmet urejanja

Ta uredba določa pravila, potrebna za **zaščito proračuna Unije v primeru kršitev načel pravne države** v državah članicah.

Člen 2

Opredelitev pojmov

V tej uredbi se uporabljata naslednji opredelitvi pojmov:

(a) **„pravna država“ se nanaša na vrednoto Unije iz člena 2 PEU.** Vključuje načela zakonitosti, ki pomeni pregleden, odgovoren, demokratičen in pluralističen zakonodajni postopek; pravne varnosti; prepovedi samovoljnega ravnanja izvršilnih oblasti; učinkovitega sodnega varstva s strani neodvisnih in nepristranskih sodišč, vključno z dostopom do pravnega varstva, **tudi kar zadeva temeljne pravice**; delitve oblasti; ter nediskriminacije in enakosti pred zakonom. Pravna država se razume **ob upoštevanju ostalih vrednot in načel Unije iz člena 2 PEU**;

EU Commission to keep Hungary's EU funds in limbo

Lizbonska pogodba

Člen 6

1. **Unija priznava pravice, svoboščine in načela iz Listine Evropske unije o temeljnih pravicah** z dne 7. decembra 2000, prilagojene 12. decembra 2007 v Strasbourgu, ki **ima enako pravno veljavnost kot Pogodbi.**

...

2. **Unija pristopi k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin.** Ta pristop ne spreminja pristojnosti Unije, opredeljene v Pogodbah.

3. Temeljne pravice, kakor jih zagotavlja **Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic** in temeljnih svoboščin in kakor izhajajo iz **ustavnega izročila, skupnega državam članicam,** so **kot splošna načela del prava Unije.**

Razvoj varstva temeljnih pravic v EU

1. Zanikanje (1957 – 1969)
2. Varovanje TČP kot splošnih načel prava EU (1969 – 2000)
3. Listina EU o temeljnih pravicah (2000, 2007/9 –)

Razvoj varstva temeljnih pravic v EU

1. Zanikanje (1957 – 1969)

Zanikanje (1957 – 1969)

- Prvotne tri pogodbe niso omenjale človekovih pravic (ČP);
- Sodišče EU (SEU) na začetku ČP ni obravnavalo kot del takratnega prava Skupnosti (zadeve 1/58, *Stork v. High Authority*, 40/64, *Sgarlate proti Komisiji*);
- V letu 1969 je SEU naznanilo spremembo glede obravnave ČP (zadeva 29/69, *Stauder v. City of Ulm*).

Razlog za zanikanje

vir človekovih pravic = nacionalno pravo

ogrožena primarnost prava EU?

Razvoj varstva temeljnih pravic v EU

2. Varovanje TČP kot splošnih načel prava Unije (1969 – 2009/danes)

Sodišče EU prizna varstvo TČP

- ***Stauder (29/69)***
 - ukrep EU za zmanjšanje presežkov masla
 - vprašanje za predhodno odločanje (Nemčija)
 - argument: ukrep EU krši temeljno pravico do dostojanstva
 - SEU: ukrep EU ne krši temeljnih človekovih pravic, ki so **del temeljnih načel prava EU** in ki **jih varuje Sodišče**

Neposredna presoja skladnosti

Internationale Handelsgesellschaft (11/70)

- presoja veljavnosti aktov Skupnosti: samo na podlagi prava Skupnosti (ne na podlagi nacionalnega ustavnega prava)
- **varstvo temeljnih pravic = temeljno načelo prava Skupnosti; varuje jih SEU**
- to varstvo se zagotavlja v okviru prava Skupnosti: "navdihnjeno" s skupnimi ustavnimi tradicijami držav članic
- sistem izvoznih nadomestil veljaven

Sodišče EU

***Nold (4/73)* – nov vir varstva temeljnih pravic**

- prodajalec premoga na debelo izpodbijal odločbo Komisije, na podlagi katere so lahko nacionalne agencije sprejele ukrepe, zaradi katerih je Nold izgubil status prodajalca na debelo
- argument: kršitev temeljnih pravic
- SEU:
 - skupne ustavne tradicije držav članic
 - **nov vir: mednarodne pogodbe za varstvo človekovih pravic, katerih podpisnice so države članice**
 - zavrne tožbo: ni kršitve TČP

Skupna izjava EP, Sveta in Komisije 1977

EP, Svet in Komisija poudarjajo pomen varstva temeljnih človekovih pravic, kakor izhajajo iz:

- ustav držav članic in
- Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP)

Skupna izjava EP, Sveta in Komisije 1977

1. The European Parliament, the Council and the Commission stress the prime importance they attach to the protection of fundamental rights, as derived in particular from the constitutions of the Member States and the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.
2. In the exercise of their powers and in pursuance of the aims of the European Communities they respect and will continue to respect these rights.

Varstvo TČP kot splošnih pravnih načel

C-144/04, Mangold (22.11.2005)

- Listina še ni bila zavezujoča
- Problem: direktiva nima HNU
- SEU: Direktiva 2000/78 ni posvečena načelu enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu. Po členu 1 te direktive je njen namen namreč „opredeliti splošni okvir boja proti diskriminaciji zaradi vere ali prepričanja, hendikepiranosti, starosti ali spolne usmerjenosti“, pri čemer **načelo prepovedi teh oblik diskriminacije izhaja iz različnih mednarodnih pogodb in ustavnih tradicij, skupnih državam članicam**
- SEU: načelo prepovedi diskriminacije zaradi starosti je splošno načelo prava EU

Varstvo TČP kot splošnih pravnih načel

C-555/07, Küçükdeveci (19.1.2010)

- Problem: direktiva nima HNU
- Nacionalna zakonodaja v zvezi z odpovedjo delovnega razmerja, ki pri izračunu odpovednega roka ne upošteva delovne dobe zaposlenega pred 25. letom
- SEU: načelo prepovedi diskriminacije na podlagi starosti je splošno načelo prava Unije – **Direktiva 2000/78 to načelo pojasnjuje in konkretizira**
- SEU: sklicevanje tudi na člen 21(1) Listine (že zavezujoča)

Razvoj varstva temeljnih pravic v EU

3. Listina EU o temeljnih pravica (2000, 2007/9 –)

Lizbonska pogodba

Člen 6

1. **Unija priznava pravice, svoboščine in načela iz Listine Evropske unije o temeljnih pravicah** z dne 7. decembra 2000, prilagojene 12. decembra 2007 v Strasbourgu, ki **ima enako pravno veljavnost kot Pogodbi.**

...

2. **Unija pristopi k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin.** Ta pristop ne spreminja pristojnosti Unije, opredeljene v Pogodbah.

3. Temeljne pravice, kakor jih zagotavlja **Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic** in temeljnih svoboščin in kakor izhajajo iz **ustavnega izročila, skupnega državam članicam,** so **kot splošna načela del prava Unije.**

Listina EU o temeljnih pravicah

- iniciativa: Evropski svet v Kölnu junija 1999
- pripravljena v manj kot letu dni
- slovesna razglasitev: Evropski parlament, Svet in Komisija na Evropskem svetu v Nici decembra 2000; ni imela pravne veljave
- vključitev v Pogodbo o Ustavi za Evropo, ki ni stopila v veljavo

- Lizbonska pogodba: Listina ima enako pravno veljavnost kot Pogodbi
 - velja od 1. decembra 2009

Izjava v zvezi z Listino EU o temeljnih pravicah

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah, ki je pravno zavezujoča, potrjuje temeljne pravice, ki jih zagotavlja Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin in izhajajo iz skupnih ustavnih tradicij držav članic.

Listina ne razširja področja uporabe prava Unije čez pristojnosti Unije, niti ne ustvarja novih pristojnosti ali nalog Unije, kakor tudi ne spreminja pristojnosti in nalog, opredeljenih v Pogodbah.

(Izjava, priložene Sklepni listini Medvladne konference, ki je sprejela Lizbonsko pogodbo)

Drugi pravni viri varstva temeljnih pravic

Člen 6(3) PEU določa, da sta dva pravna vira za varstvo temeljnih pravic **kot splošna načela del prava Unije**, in sicer:

1. temeljne pravice, kakor jih zagotavlja EKČP, in
2. temeljne pravice, kakor izhajajo iz ustavnega izročila, skupnega državam članicam.

Listina: vsebina (*ratione materiae*)

- 1. Dostojanstvo** (npr. človekovo dostojanstvo, pravica do življenja, prepoved mučenja)
- 2. Svoboščine** (npr. svoboda izražanja, pravica do izobraževanja)
- 3. Enakost** (npr. enakost žensk in moških)
- 4. Solidarnost** (npr. pravica do kolektivnih pogajanj, pravica delavcev do obveščnosti)
- 5. Pravice državljanov** (npr. pravica voliti in biti voljen, pravica do peticije)
- 6. Sodno varstvo** (npr. pravica do nepristranskega sodišča, domneva nedolžnosti in pravica do obrambe, načelo zakonitosti)

Listina: vsebina

- Vsebuje enake pravice kot EKČP in tudi dodatne oziroma drugačne pravice, npr.:
 - pravice, ki jih vsebuje Evropska socialna listina,
 - pravice, varstvo katerih je razvilo Sodišče EU v svoji sodni praksi,
 - pravice, ki so specifične za Evropsko unijo.

Pojasnila k Listini

Pojasnila

Čl. 52(7): Sodišča Unije in držav članic ustrezno upoštevajo pojasnila, pripravljena kot vodilo za razlago te listine.

Omejevanje temeljnih pravic

Člen 52

Obseg pravic in načel ter njihova razlaga

1. **Kakršno koli omejevanje** uresničevanja pravic in svoboščin, ki jih priznava ta listina, mora biti **predpisano z zakonom** in **spoštovati bistveno vsebino teh pravic in svoboščin**. Ob upoštevanju **načela sorazmernosti** so omejitve dovoljene samo, če so potrebne in če dejansko ustrezajo ciljem splošnega interesa, ki jih priznava Unija, ali če so potrebne zaradi zaščite pravic in svoboščin drugih.

Razlikovanje med "pravnicami" in "načeli"

Čl. 51(1)

Zato spoštujejo pravice, upoštevajo načela...

Čl. 52(5)

Določbe te listine, v katerih so določena **načela**, se lahko izvajajo z zakonodajnimi in izvedbenimi akti institucij, organov, uradov in agencij Unije ter akti držav članic za izvajanje prava Unije v skladu z njihovimi pristojnostmi. **Nanje se sme pred sodišči sklicevati samo pri razlagi teh aktov in pri odločanju o njihovi zakonitosti.**

- Primeri načel: členi 25 (pravice starejših), 26 (vključenost invalidov) in 37 (varstvo okolja)
- Nekateri členi Listine vsebuje značilnosti pravice in načela, kot npr. členi 23 (Enakost žensk in moških), 33 (Družinsko in poklicno življenje) in 34 (Socialna varnost in socialna pomoč)

Razlikovanje med "pravnicami" in "načeli"

Člen 37

Varstvo okolja

V politike Unije je treba vključiti visoko raven varstva in izboljšanje kakovosti okolja, ki se zagotavljata v skladu z načelom trajnostnega razvoja.

Listina: področje uporabe

- **uporaba (člen 51(1) Listine):**
 - za institucije, organe, urade in agencije Unije
 - za države članice, ko izvajajo pravo Unije
- **pravice, ki jih vsebuje tudi EKČP:**
 - enaka ali širša vsebina in obseg (člen 52(3) Listine)
- **omejitev obstoječega varstva izključena**
(člen 53 Listine)

Listina – uporaba *ratione personae*

- Člen 51(1) Listine
 - zavezujoča za **institucije in organe Unije** in
 - za **države članice, ko izvajajo pravo Unije.**
- Dileme:
 - Kdaj DČ izvajajo pravo Unije?
 - Zavezujoča za zasebne subjekte?

Listina – uporaba *ratione personae*

- Kdaj DČ izvajajo pravo Unije?

C-617/10, Åkerberg Fransson

- Načelo ne bis in idem
- Nacionalna ureditev, ki zajema dva ločena postopka, upravnega in kazenskega, za sankcioniranje istega protipravnega ravnanja
- SEU: **Kadar nacionalna ureditev spada na področje uporabe prava Unije**, je treba spoštovati temeljne pravice, ki jih zagotavlja Listina. **Dejstvo, da se uporabi pravo Unije, vključuje uporabo temeljnih pravic, ki jih zagotavlja Listina.**

Listina – uporaba *ratione personae*

- Kdaj DČ izvajajo pravo Unije?

C-609/17, TSN

- **Čl. 31 Listine (pravica do plačanega letnega dopusta)**
- Uporaba Listine v primeru nacionalne zakonodaje, ki je bolj ugodna kot pravo EU
- situacija, ko je izvedbena zakonodaja presegla minimum, ki ga zahteva direktiva
- SEU: čeprav so v sektorskih kolektivnih pogodbah dopustni višji standardi varstva glede plačanega letnega dopusta, Listina zanje ne velja ?!

Listina – uporaba *ratione personae*

- Kdaj DČ izvajajo pravo Unije?

C-609/17, TSN

- SEU: Kadar pa določbe prava Unije na zadevnem področju ne urejajo določenega vidika in državam članicam ne nalagajo posebnih obveznosti glede na dani položaj, nacionalna ureditev, ki jo sprejme država članica glede tega vidika, ne spada na področje uporabe Listine in zadevnega položaja ni mogoče presojati glede na določbe Listine ...

Neposredni učinek prava EU

- **vertikalni neposredni učinek**
 - primarno pravo
 - sekundarno pravo (uredbe, direktive)
- **horizontalni neposredni učinek**
 - primarno pravo... Case 43/75, *Defrenne v. Sabena*
 - sek. pravo: uredbe
 - direktive... izjemoma (TP ali SN) (*C-144/04 Mangold*, *C-555/07 Seda Küçükdeveci*)
 - **temeljne pravice?**

Horizontalni učinek določb Listine

C-176/12, *Association de médiation sociale*

- Določitev nekaterih pragov zaposlenih delavcev za vzpostavitev predstavniških teles zaposlenih
- Člen 27 Listine („Pravica delavcev do obveščnosti in posvetovanja v podjetju“), določa, da se morajo delavcem na različnih ravneh zagotoviti informacije in možnost posvetovanja pod pogoji, določenimi s pravom Unije ter z nacionalnimi zakonodajami in običaji.
- SEU: Za polno učinkovanje člena 27 Listine se zahteva konkretizacija z določbami prava Unije ali nacionalnega prava = nima HNU!
- SEU: dejansko stanje treba razlikovati od sodbe *Kücükdeveci* – načelo prepovedi diskriminacije na podlagi starosti (člen 21(1) Listine) samo po sebi zadostuje za to, da se posameznikom podeli subjektivna pravica, na katero se kot tako lahko sklicujejo

Horizontalni učinek določb Listine

Združene zadeve C-569/16 in C-570/16, *Bauer*

- Nacionalna ureditev, v skladu s katero delavčevim dedičem ni mogoče plačati denarnega nadomestila za plačani letni dopust, ki ga delavec ni izrabil
- Člen 31(2) Listine
- Možnost sklicevanja v okviru spora med posamezniki
- **Vloga temeljnih pravic?**

Horizontalni učinek določb Listine

Združene zadeve C-569/16 in C-570/16, *Bauer*

- SEU: Pravica do plačanega letnega dopusta, ki izvira zlasti iz različnih mednarodnih instrumentov in ki je kot temeljno načelo socialnega prava Unije zavezujočega značaja, ni bila uvedena s členom 7 Direktive 93/104 ali členom 7 Direktive 2003/88
- SEU: člen 51(1) **Listine ne obravnava vprašanja, ali so zasebni subjekti neposredno zavezani k spoštovanju nekaterih določb Listine** – zato tega ni mogoče razlagati, kot da Listina tako možnost izključuje! **HNU določb Listine ni izključen!**
- SEU: to, da se nekatere določbe primarnega prava nanašajo zlasti na države članice, še ne izključuje možnosti, da se te lahko uporabljajo tudi v razmerjih med posamezniki

Horizontalni učinek določb Listine

Združene zadeve C-271/22 do C-275/22, *Keolis Agen*

- Pravica do plačanega letnega dopusta;
- Člen 7 Direktive 2003/88 in člen 31(2) Listine;
- Prenos pravic do plačanega letnega dopusta v primeru dolgotrajne bolezni;
- spor med osebami XT, KH, BX, FH in NW ter družbo Keolis Agen SARL, ker jim ni omogočila izrabe pridobljenih dni dopusta, ki jih navedene osebe niso mogle koristiti zaradi odsotnosti z dela zaradi bolezni, ali jim ni plačala denarnega nadomestila za neizrabljen dopust po prenehanju njihovega delovnega razmerja.
- **SEU: 23** Pravica do plačanega letnega dopusta, ki je s členom 31(2) Listine priznana vsem delavcem, pa je že zaradi svojega obstoja **zavezujoča in nepogojna**, saj je namreč ni treba konkretizirati z določbami prava Unije ali nacionalnega prava, s katerimi je treba zgolj natančneje določiti trajanje letnega dopusta in po potrebi nekatere pogoje za njegovo izvajanje. Iz tega sledi, da je navedena določba sama po sebi dovolj, da se z njo **delavcem podeljuje pravica, na katero se lahko sklicujejo v sporu z delodajalcem v položaju, ki je zajet s pravom Unije in ki torej spada na področje uporabe Listine** (sodba z dne 6. novembra 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, točka 74 in navedena sodna praksa).

Horizontalni učinek določb Listine

Združene zadeve C-271/22 do C-275/22, *Keolis Agen*

24 Kar zadeva položaje, ki spadajo na področje uporabe Listine, je posledica člena 31(2) Listine torej zlasti ta, da **nacionalno sodišče, ki obravnava spor med delavcem in njegovim delodajalcem, ki ima status posameznika, ne sme uporabiti predpisov, ki so v nasprotju z načelom**, po katerem se delavcu ob izteku referenčnega obdobja in/ali obdobja za prenos, določenega z nacionalnim pravom, ne sme odvzeti pridobljena pravica do plačanega letnega dopusta, če delavec tega dopusta ni mogel izrabiti, in posledično tudi ne pravica do denarnega nadomestila, ki to pravico nadomesti ob prenehanju delovnega razmerja kot pravica, ki je s to pravico do plačanega letnega dopusta neposredno povezana (glej v tem smislu sodbo z dne 6. novembra 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, točki 75 in 81).

27 V obravnavanem primeru se torej tožeče stranke iz postopkov v glavni stvari v razmerju do svojega delodajalca upravičeno sklicujejo na pravico do plačanega letnega dopusta, ki je določena v členu 31(2) Listine in konkretizirana s členom 7 Direktive 2003/88, **ne glede na to, da je delodajalec zasebno podjetje** s pooblastilom za opravljanje javne službe, **predložitveno sodišče pa ne sme uporabiti nacionalne ureditve, ki je v nasprotju s tema določbama prava Unije**.

Posledice?

C-684/16, Max-Planck-Gesellschaft (November 2018)

- Čl. 31(2) Listine (pravica do plačanega letnega dopusta)
- CJEU: **če nacionalne zakonodaje... ni mogoče razlagati tako**, da bi bila v skladu s členom 7 Direktive 2003/88 in členom 31(2) Listine, **...nacionalno sodišče**, ki odloča o sporu med delavcem in njegovim nekdanjim delodajalcem, ki je zasebni subjekt, **navedene nacionalne zakonodaje ne sme uporabiti**

MAX PLANCK
GESELLSCHAFT

Posledice?

C-414/16, Egenberger

- CJEU: V zvezi s tem je treba opozoriti, da morajo nacionalna sodišča ob upoštevanju vseh pravil nacionalnega prava in ob uporabi načinov razlage, ki jih to pravo priznava, odločiti, ali in v kakšni meri je nacionalno določbo, kakršna je člen 9(1) AGG, mogoče **razlagati v skladu s členom 4(2) Direktive 2000/78, ne da bi podalo razlago contra legem te nacionalne določbe ...**
- CJEU: **obveznost skladne razlage** vključuje obveznost nacionalnih sodišč, da **po potrebi spremenijo ustaljeno sodno prakso**, če ta temelji na razlagi nacionalnega prava, ki ni združljiva s cilji direktive

Razmerje s pravicami v EKČP

- Čl. 52(3)

*Kolikor ta listina vsebuje pravice, ki ustrezajo pravicam, zagotovljenim z Evropsko konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, sta vsebina in obseg teh pravic enaka kot vsebina in obseg pravic, ki ju določa navedena konvencija. **Ta določba ne preprečuje širšega varstva po pravu Unije.***

- To velja tudi za sodno prakso ESČP (C-400/10 PPU JMcB v LE)
- V vsakem primeru raven varstva, ki jo zagotavlja Listina, ne sme biti nižja od ravni, ki jo zagotavlja EKČP, lahko pa je višja

Pristop EU k EKČP

EU DČ

EKČP članice

Pristop EU k EKČP

- Listino je potrebno razlikovati od EKČP, ki je bila sprejeta v okviru Sveta Evrope leta 1950, 47 držav, tudi vse DČ EU
- Pred uveljavitvijo Lizbonske pogodbe pristop EU k EKČP ni bil mogoč, saj ta za to ni imela pristojnosti (Sodišče EU v **Mnenju 2/94**)
- Danes:
 - člen 6 PEU
 - Protokol o členu 6(2) Pogodbe o Evropski uniji o pristopu Unije k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin
 - določa, da mora sporazum o pristopu Unije k EKČP vsebovati določbe za ohranitev posebnih značilnosti prava Unije in
 - da mora zagotoviti, da pristop ne vpliva na pristojnosti Unije in njenih institucij

Pristop EU k EKČP

Mnenje Sodišča 2/13 (18.12.2014)

- Mnenje, izdano na podlagi člena 218(11) PDEU
- „Ali je osnutek sporazuma o pristopu Evropske unije k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin[, podpisani v Rimu 4. novembra 1950 (v nadaljevanju: EKČP),] združljiv s Pogodbama?“

Pristop EU k EKČP

Mnenje Sodišča 2/13 (18.12.2014)

SEU: Ker **predvideni sporazum**:

- lahko vpliva na posebne značilnosti in avtonomijo prava Unije, saj ne zagotavlja usklajenosti med členi EKČP in Listine, ne preprečuje tveganja za poseganje v načelo vzajemnega zaupanja med državami članicami v pravu Unije, ..., in postopkom predhodnega odločanja iz člena 267 PDEU;
- lahko vpliva na člen 344 PDEU, saj ne izključuje možnosti, da se spori med državami članicami ali med njimi in Unijo glede uporabe EKČP na stvarnem področju uporabe prava Unije predložijo ESČP;
- ne določa podrobnih pravil delovanja mehanizma za ohranitev posebnih značilnosti Unije in njenega prava, ter
- ne spoštuje posebnih značilnosti prava Unije v zvezi s sodnim nadzorom nad akti, ravnanji in opustitvami Unije na področju SZVP, saj se s predvidenim sporazumom sodni nadzor nad nekaterimi od teh dejanj, delovanj in opustitev podeljuje izključno organu zunaj Unije,

ni združljiv s členom 6(2) PEU niti s Protokolom št. 8 EU.

Kaj so 'skupne ustavne tradicije držav članic'?

Čl. 52(4)

Kolikor so v tej listini priznane temeljne pravice, kot izhajajo iz skupnih ustavnih tradicij držav članic, je treba te pravice razlagati skladno s temi tradicijami.

■ *Primer:*

■ *Omega Spielhallen v Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn [2004] ECR I-9609*

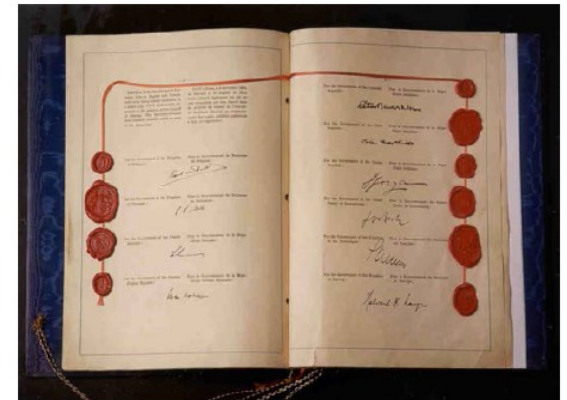

Člen 53 Listine (Raven varstva)

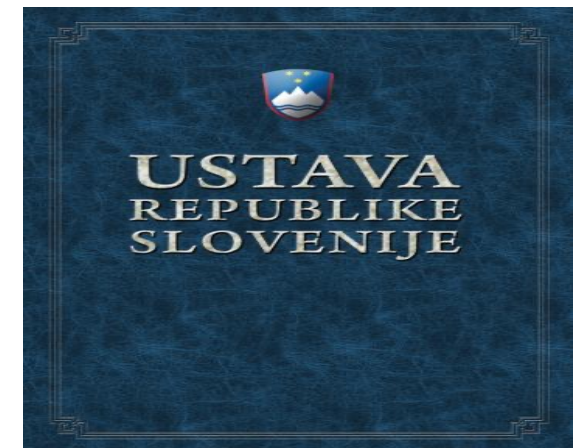
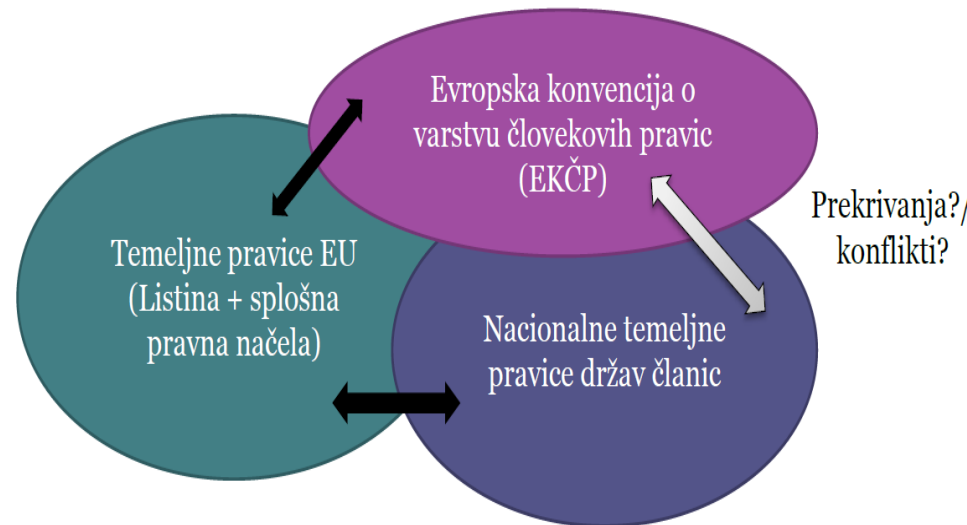
Nobena določba Listine se ne sme razlagati kot omejevanje ali zoževanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki jih, na njihovem področju uporabe, priznavajo:

- pravo Unije,
- mednarodno pravo in mednarodni sporazumi (e.g. EKČP) ter
- **ustave držav članic.**

EKČP

Listina o temeljnih pravicah

Kako je treba razumeti člen 53?

Različne možnosti razlage:

1. Listina zagotavlja le **minimalno raven varstva**: DČ lahko na splošno predvidijo višjo raven varstva
 - In če se področja uporabe prekrivajo?
 - In kako ravnati, če DČ imajo/ohranijo višji standard varstva?
 - Je to sploh mogoče z vidika načela primarnosti prava EU?
2. Člen 53: **“na njihovem področju uporabe”** - torej, višja raven le, kjer se uporablja **samo** nacionalna ustava (nacionalno pravo) – tam torej, kjer se pravo EU in nacionalno pravo **ne srečata**?

Več ravni varstva temeljnih pravic

C-399/11, *Melloni*

- vprašanje za predhodno odločanje španskega Ustavnega sodišča
- razlaga in veljavnost določbe **Okvirnega sklepa 2002/584/PNZ o evropskem nalogu za prijetje** in **postopkih predaje med državami članicami**
- *res facti*: V Španiji se postavi vprašanje izvršitve *evropskega naloga za prijetje*, izdanega v Italiji.
- Špansko pravo določa (24.2. Ustave) pravico do poštenega sojenja in njihova praksa je, da se izročitev tujca pogojuje s tem, da **mu ni bilo sojeno v odsotnosti za huda kazniva dejanja**.

Več ravni varstva temeljnih pravic

Case C-399/11, *Melloni*

- Evropski nalog za prijetje
- Ali člen 53 Listine državi članici dopušča, da predajo osebe, ki je bila obsojena v odsotnosti, pogojuje s tem, da je obsodba lahko predmet preizkusa v državi prosilki, s čimer tem pravicam podeli višjo raven varstva, kot je tista, ki izhaja iz prava EU, zato da bi se izognila razlagi, ki bi pomenila omejevanje ali zoževanje temeljne pravice, priznane z ustavo te države članice?
- **Lahko nacionalne ustave podeljuje višjo raven varstva?**

Več ravni varstva temeljnih pravic

Case C-399/11, *Melloni*

- SEU: člena 53 Listine ni mogoče razlagati tako, da lahko nacionalne ustave podeljujejo višjo raven varstva od Listine
- To bi bilo v nasprotju z načelom primarnosti prava EU!
- DČ ne smejo posegati v raven varstva, ki je zagotovljena z Listino, niti v primarnost, enotnost in učinkovitost prava Unije

Več ravni varstva temeljnih pravic

Case C-617/10, *Åkerberg Fransson*

- **EKČP & nacionalno pravo**
 - pravo Unije ne ureja razmerij med EKČP in pravnimi redi DČ
 - pravo Unije ne določa posledic, ki jih mora ugotoviti nacionalno sodišče, kadar je podano nasprotje med nacionalnim pravnim pravilom in pravicami, ki jih zagotavlja EKČP
- **Listina & nacionalno pravo**
 - kadar so določbe njegovega nacionalnega prava v nasprotju s pravicami, ki jih zagotavlja Listina, ustaljena sodna praksa nalaga, da ima nacionalno sodišče, ki v okviru svojih pristojnosti uporablja določbe prava Unije, dolžnost zagotoviti polni učinek teh določb
 - po potrebi lahko odloči, da ne bo uporabilo neskladne določbe nacionalne zakonodaje – tudi naknadne – ne da bi mu bilo treba zahtevati ali čakati predhodno odpravo te določbe po zakonodajni poti ali kakšnem drugem ustavnem postopku

Tehtanje temeljnih pravic

Zadeva C-157/15, Achbita

- Diskriminacija zaradi vere ali prepričanja
- Pravilnik podjetja, s katerim je delavcem prepovedano nošenje vidnih političnih, filozofskih in verskih znakov na delovnem mestu (prepoved nošenja muslimanske naglavne rute, izrečena delavki)
- „Ali je treba člen 2(2)(a) Direktive 2000/78 razlagati tako, da prepoved muslimankam na delovnem mestu nositi naglavno ruto ne pomeni neposredne diskriminacije, če pravilo, ki velja pri delodajalcu, vsem delavcem prepoveduje na delovnem mestu nositi zunanje znake političnega, filozofskega in verskega prepričanja?“
- *Člen 10(1) Listine: svoboda vere in vesti*
- *Člen 16 Listine: svobodna gospodarska pobuda*
- *Člen 21 Listine: prepoved diskriminacije*

Tehtanje temeljnih pravic

Zadeva C-157/15, Achbita

- **SEU:** Zakonodajalec Unije se je v isti uvodni izjavi skliceval tudi na ustavne tradicije, skupne državam članicam, kot splošna načela prava Unije. Med te pravice, ki izhajajo iz skupnih tradicij in ki so bile potrjene z Listino, spada pravica do svobode vesti in vere, ki je določena v členu 10(1) Listine. Ta pravica v skladu s to določbo vključuje svobodo spreminjanja vere ali prepričanja ter svobodo izražanja svoje vere ali svojega prepričanja posamezno ali skupaj z drugimi, javno ali zasebno, pri bogoslužju, pouku, običajih in obredih. Kot je razvidno iz Pojasnil, pravica, zagotovljena v členu 10(1), ustreza pravici, ki jo zagotavlja člen 9 EKČP in ima v skladu s členom 52(3) Listine enak pomen in obseg.

Tehtanje temeljnih pravic

Zadeva C-157/15, Achbita

- SEU:

Člen 2(2)(a) Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu je treba razlagati tako, da prepoved nošenja muslimanske naglavne rute, ki izhaja iz internega pravila zasebnega podjetja, s katerim je prepovedano vidno nošenje vsakršnega političnega, filozofskega in verskega znaka na delovnem mestu, ne pomeni neposredne diskriminacije, ki bi temeljila na veri ali prepričanju v smislu te direktive.

Vendar lahko tako interno pravilo zasebnega podjetja pomeni posredno diskriminacijo v smislu člena 2(2)(b) Direktive 2000/78, če se dokaže, da so zaradi navidezno nevtralne obveznosti, ki jo določa, osebe določene vere ali prepričanja dejansko v slabšem položaju, razen če ga objektivno upravičuje legitimen cilj, kot je politika politične, filozofske in verske nevtralnosti, ki jo delodajalec vodi v razmerju do svojih strank, in če so ukrepi za uresničitev tega cilja primerni in potrebni, kar mora preveriti predložitveno sodišče.

SPOROČILO ZA MEDIJE št. 181/23

Luxembourg, 28. november 2023

Sodba Sodišča v zadevi C-148/22 | Commune d'Ans

Nošenje verskih znakov na delovnem mestu: javna uprava lahko odloči, da se nošenje takih znakov prepove vsem njenim zaposlenim

Nacionalna sodišča nadzorujejo, ali so sprejeti ukrepi v skladu z versko svobodo in legitimnimi cilji, na katerih temelji ta prepoved

Javna uprava lahko za vzpostavitev popolnoma nevtralnega upravnega okolja na delovnem mestu prepove vidno nošenje vsakršnega znaka, ki razkriva filozofsko ali versko prepričanje. Tako pravilo ni diskriminatorno, če se uporablja na splošno in brez razlikovanja za vse zaposlene v tej upravi in se omejuje na nujno potrebno.

25TH SEPTEMBER 2023

EMPLOYMENT & IMMIGRATION • HUMAN RIGHTS

Request for a preliminary ruling on the compatibility of EU immigration facilitation laws with the Charter of Fundamental Rights

The Tribunale di Bologna in Italy has submitted a request for a preliminary ruling to the Court of Justice of the European Union in a case involving OB, of Congolese origin, accused of facilitating the unauthorized entry of two minors into Italian territory and possessing false identification documents. The central issue revolves around the compatibility of EU legislation on facilitating illegal immigration, including Italian implementing provisions, with the Charter of Fundamental Rights of the European Union: *Kinshasa* (C-460/23).

13TH APRIL 2023

HUMAN RIGHTS

Court of Justice to rule on the compatibility of regulation on additives for use in animal nutrition with the principle of proportionality as enshrined in Article 52(1) of the Charter – Published in OJ

On 11 April 2023, an official publication was made for a preliminary ruling from the Verwaltungsgericht Osnabrück (Germany) in a case concerning a blanket ban imposed by German authorities in regard to the marketing, use, and processing of feed additives, resulting from a lack of authorization, as required by specific provisions of *Regulation 1831/2003* on additives for use in animal nutrition.

Contesting the imposed blanket ban, the applicant in the main proceedings is invoking their fundamental rights to property and freely conducting business, as prescribed, respectively, by Articles 17(1) and 16 of the Charter.

Essentially, the referring court is asking the Court to resolve a possible conflict between certain provisions of Regulation 1831/2003 and Articles 16 and 17 (1) of the Charter, by employing the proportionality principle enshrined in Article 52(1) of thereof.

Indiscriminate data retention 'incompatible' with EU charter, ECJ says

By Samuel Stolton | EURACTIV ⌚ Est. 5min

📅 15 Jan 2020 (updated: 📅 20 Jan 2020)

SKLEP

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti, začetem z zahtevo Varuha človekovih pravic, na seji 3. septembra 2020

sklenilo:

1. Sodišču se na podlagi 267. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije predloži v predhodno odločanje naslednji vprašanji glede veljavnosti Direktive (EU) 2016/681 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o uporabi podatkov iz evidence podatkov o potnikih (PNR) za preprečevanje, odkrivanje, preiskovanje in pregon terorističnih in hudih kaznivih dejanj (UL L 119, 4. 5. 2016), in sicer:

a) Ali je 8. točka Priloge I k Direktivi (EU) 2016/681 združljiva s 7. in 8. členom ter prvim odstavkom 52. člena Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, glede na to, da ni jasno razvidno, ali vključuje le podatek, da ima oseba status pogostega potnika ali tudi druge podatke v zvezi z leti in rezervacijami iz programa pogostega potnika, kar bi lahko pomenilo, da se ne spoštuje zahteva po jasnosti in natančnosti pravil, s katerimi se posega v pravico do zasebnosti in pravico do varstva osebnih podatkov?

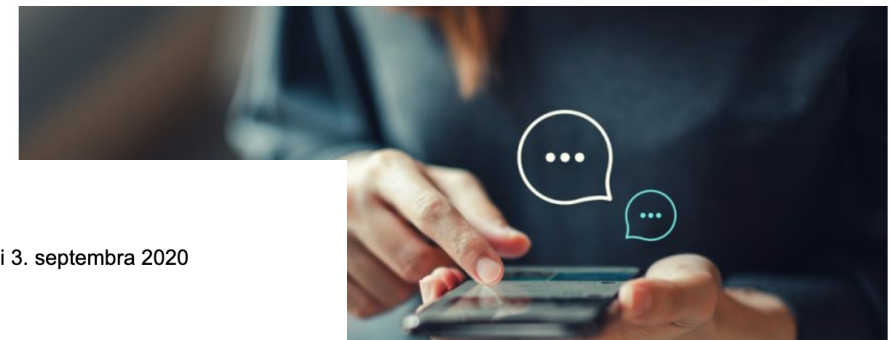
b) Ali je 12. točka Priloge I k Direktivi (EU) 2016/681 združljiva s 7. in 8. členom ter prvim odstavkom 52. člena Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, glede na to, da zahtevani podatki niso navedeni izčrpno, hkrati pa navedena točka ne določa omejitve glede narave in obsega podatkov, kar bi lahko pomenilo, da se ne spoštuje zahteva po jasnosti in natančnosti pravil, s katerimi se posega v pravico do zasebnosti in pravico do varstva osebnih podatkov?

2. Postopek za oceno ustavnosti 31. točke prvega odstavka 125. člena Zakona o nalogah in pooblastilih policije (Uradni list RS, št. 15/13, 23/15 – popr., 10/17 in 47/19) se prekine do odločitve Sodišča.

Message-scanning not incompatible with fundamental rights, Commission says

By Julia Tar | Euractiv.com ⌚ Est. 5min

📅 19 May 2023 (updated: 📅 22 May 2023)

Pravno in politično varstvo

- Nacionalna sodišča
 - ko se uporabi pravo EU: Listina
 - sicer: nacionalno ustavno varstvo in EKČP
- Sodišče EU
 - člen 267 PDEU
 - člen 258 PDEU
 - člen 263 PDEU & 277 PDEU
- Člen 7 PEU

Pravno varstvo

Zadeva C-256/11, Dereci

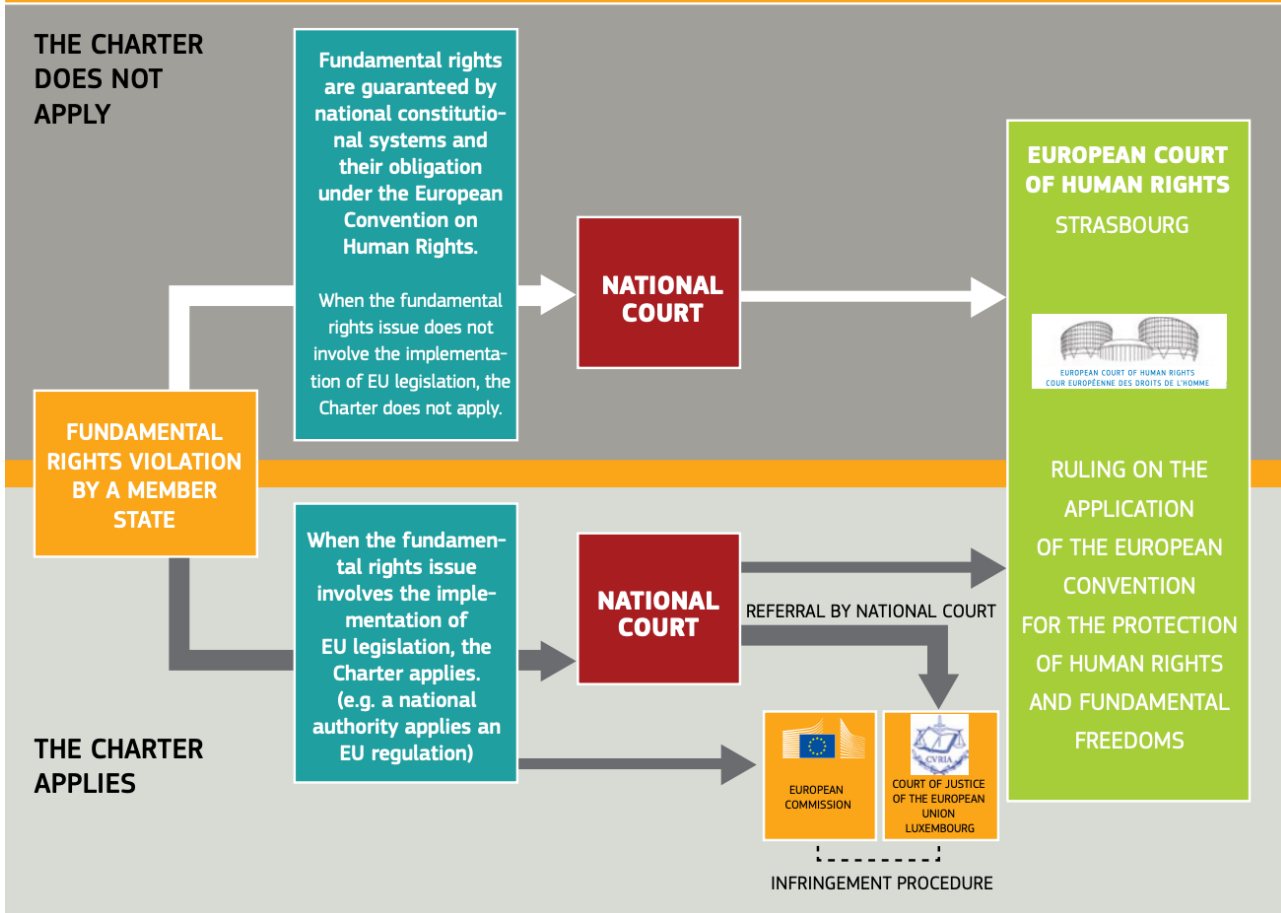
72 Če bi tako v obravnavanem primeru predložitveno sodišče glede na okoliščine sporov v postopkih v glavni stvari menilo, da položaj tožečih strank v postopkih v glavni stvari **spada na področje uporabe prava Unije**, bo moralo preučiti, ali se z zavrnitvijo pravice do prebivanja tem osebam posega v pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, določeno v **členu 7 Listine. Če pa bi menilo, da navedeni položaj ne spada na področje uporabe prava Unije, bo moralo tako preučitev opraviti glede na člen 8(1) EKČP.**

73 Treba je namreč spomniti, da so vse države članice pogodbenice EKČP, ki v členu 8 opredeljuje pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja.

EU CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS

When does it apply and where to go in case of violation?

Agencija EU za temeljne pravice (FRA)

- Ustanovljena leta 2007 na Dunaju;
- institucijam in državam članicam EU zagotavlja neodvisno pomoč in strokovno znanje s področja temeljnih pravic;
- neodvisen organ EU, ki se financira iz proračuna Unije;
- <https://fra.europa.eu/sl>.